

НОТАРІАЛЬНА ПАЛАТА УКРАЇНИ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
НОТАРІАЛЬНОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ**

**ПЕРЕВІРКА ПАСПОРТА ГРОМАДЯНИНА
УКРАЇНИ (У ФОРМІ КНИЖЕЧКИ)
ТА ВИЯВЛЕННЯ ПІДРОБКИ**

22 ГРУДНЯ 2016 Р.

М. КИЇВ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ПЕРЕВІРКА ПАСПОРТА ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ (У ФОРМІ КНИЖЕЧКИ) ТА ВИЯВЛЕННЯ ПІДРОБКИ

В даному матеріалі виписані основні ознаки підробки паспорту громадянина України, а також шляхи їх виявлення.

1. ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ПАСПОРТА

Дослідження паспорту, як основного документа, що посвідчує особу громадянина України, слід розпочинати з його загального огляду.

При цьому встановлюється відповідність його загальним вимогам:

- зовнішньому вигляду;
- розміру;
- структурі матеріалу.

Паспортна книжечка являє собою зшити внакидку нитками обрізну книжечку розміром 88x125 мм, що складається з обкладинки та 16 сторінок. Усі сторінки книжечки пронумеровані і на кожній з них зображено Державний герб України і перфоровано серію та номер паспорту.

У верхній частині лицьового боку обкладинки зроблено напис «Україна», нижче - зображення Державного герба України, під ним – напис «Паспорт».

На внутрішньому лівому боці обкладинки у центрі - зображення Державного прапора України, нижче – напис «Паспорт громадянина України». На внутрішньому правому боці обкладинки надруковано витяг з Положення «Про паспорт громадянина України», затвердженого Постановою Верховної Ради України від 26 червня 1992 року № 2503-XII (надалі – Положення).

На першу і другу сторінки паспортної книжечки заносяться прізвище, ім'я та по батькові, дата і місце народження. На першій сторінці також вклеюється фотокартка і відводиться місце для підпису його власника. На другу сторінку заносяться відомості про стать, дату видачі та орган, що видав паспорт, ставиться підпис посадової особи, відповідальної за його видачу. Записи засвідчуються мастиковою, а фотокартка - випуклою сухою печаткою.

Третя, четверта, п'ята і шоста сторінки призначені для фотокарток, додатково вклеюваних до паспорта.

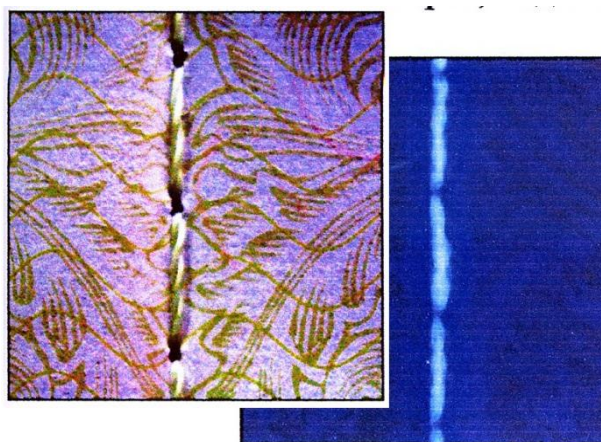
Сьома, восьма і дев'ята сторінки призначені для особливих відміток. На прохання громадянина до паспорта може бути внесено на підставі відповідних документів дані про дітей, групу крові і резус-фактор.

На десятій сторінці робляться відмітки про сімейний стан власника паспорта.

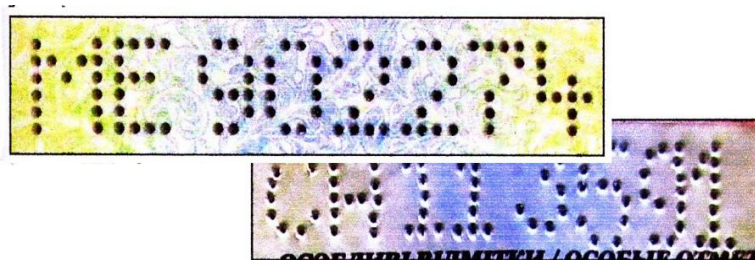
На одинадцятій - шістнадцятій проставляються відмітки про реєстрацію постійного місця проживання громадянина.

Вносити до паспорта записи, не передбачені Положенням або законодавчими актами України, забороняється.

Уважно оглядаємо стрічку прошиття паспорта. Звертаємо увагу на акуратність проколів, їх однаковість, і непошкодженість нитки.

Уважно оглядаємо перфорування серійного номері паспорта. Отвори мають бути чіткими та співпадати при їх огляді напроти світла. Нерівність ліній та неоднаковість отворів свідчить про їх підроблення.

Оглянути паспорт під різними кутами освітлення. Перевірити наявність всіх сторінок, глянцеvitість паперу. Звертаємо увагу, чи немає змін кольору і структури паперу, які залишають хімічні речовини.

Повинні насторожувати: пофарбовані плями, розводи, маслянистість, підвищена глянцеvitість в певних місцях (можливо, була підчистка з подальшою шліфівкою сторінки), скуповдженість волокон сторінок.

Ознаки, які вказують на підробку документа:

- не витримуються розміри бланка паспорта у порівнянні з оригінальним, дійсним зразком;
- використання різних матеріалів для виготовлення обкладинки паспорта, які не відповідають опису паспорта, а також використання паперу для виготовлення внутрішніх сторінок паспорта низької якості;
- недостатня чіткість дрібних деталей малюнків та тексту;
- зміна загальних розмірів відтиску печатної форми за рахунок недотримання масштабів;
- неспівпадання в графіці окремих елементів оформлення документа, передачі градацій тону чорно-білого тонового зображення та в кольоропередачі;
- помилки в тексті та в місці його розташування;
- різниця шрифту, фарби;
- дефекти печатних елементів;
- зміна абсолютної та відносної ширини штрихів порівняно зі штрихами оригінального зразка;
- викривлення малюнка друкованих елементів букв в процесі травлення металевої форми.
- при дослідженні документа у збільшеному виді – зернистість зображення;
- різниця в насиченості забарвлення фонових сіток, написів суміжних сторінок.

2. ПЕРЕВІРКА НАЯВНОСТІ ФОТОГРАФІЙ ТА ЇХ ДОСЛІДЖЕННЯ.

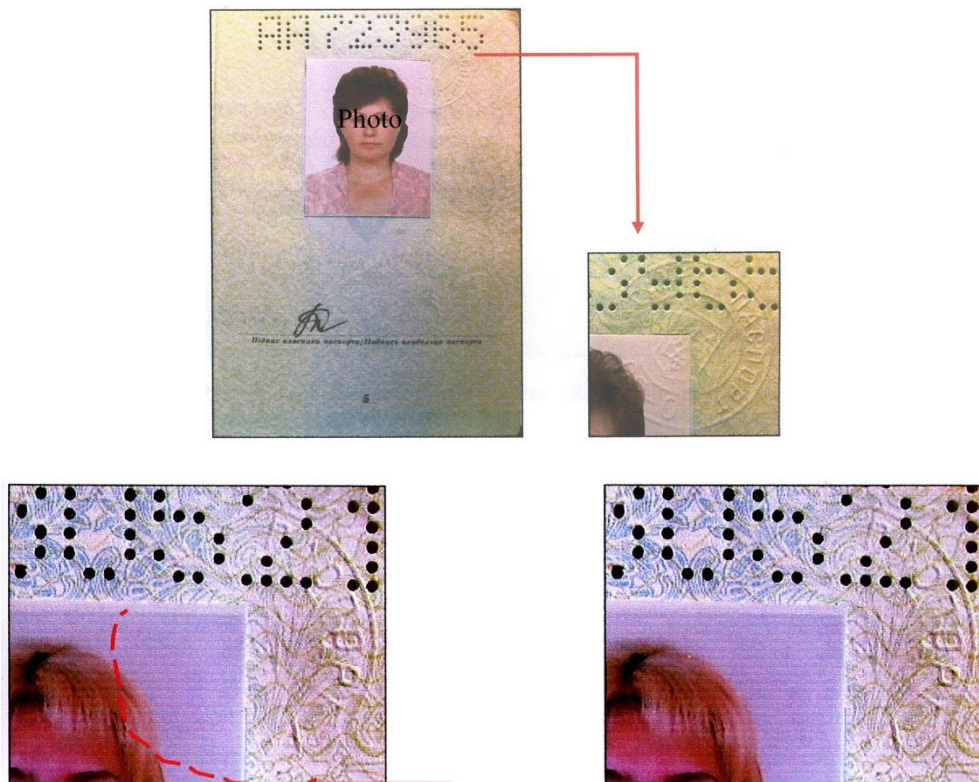
До паспортної книжечки при досягненні громадянином 25- і 45-річного віку вклеюються нові фотокартки, що відповідають його вікові. **Паспорт, в якому не вклеєно таких фотокарток при досягненні його власником зазначеного віку, вважається недійсним.**

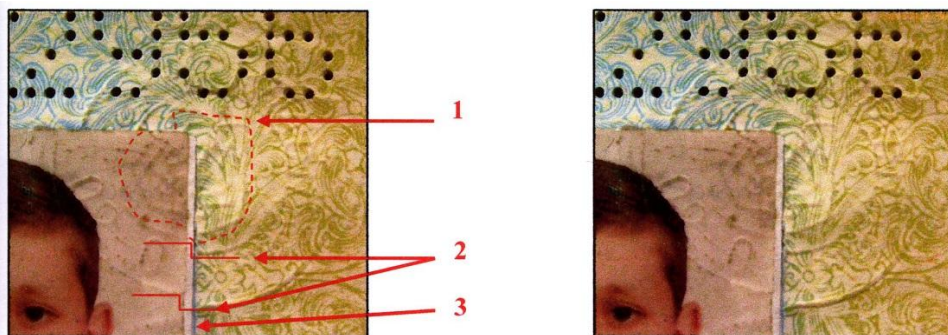
Одним з найбільш поширених способів підробки паспорту є заміна фотографії. **Замінити фотографію в документі, не залишивши при цьому ніяких слідів, практично неможливо.** На практиці зустрічались випадки, коли виконувалась як повна заміна фотографії, так і часткова. При повній заміні вся фотографія виводиться з документа, при частковій - тільки та її частина, яка несе зображення обличчя власника документа (при цьому прагнуть зберегти фрагменти відтисків печаток на фотографії).

Уважно оглядаємо фотокартку та відбиток рельєфної печатки. Відтиск має бути чітким, текст по контуру повинен читатись.

Інколи печатка може бути не зовсім чіткою, що зумовлено особливостями використання паспорту його власником.

Відсутність відтиска на фотокартці, неспівпадіння зображення малого герба, рамок печатки, (1,2,3) може свідчити про їх заміну.

Номери гербової печатки та рельєфного відбитка печатки повинні збігатися!

Основні ознаки заміни фотографії:

- незбіг тексту та зрушення між частинами відтиску гумової або конгревної печаток фотографії і бланка документа. Ця особливість має місце у випадках, коли для заміни використовувалась фотографія, що була раніше скріплена печатками такого ж типу чи зовні схожими, а також коли на фотографії проставляється фрагмент відтиску іншої печатки. Виявляється при збільшенні у відбитому світлі;
- великий розрив між лініями печатки на фотографії і сторінці документа, або навпаки прикриття фотографією деякої частини відтиску печатки сторінки документа. Виявляється при збільшенні у відбитому світлі;
- невірна форма печатки, неоднакові розміри друкованих нею знаків, зрушення, нахил і нерівномірність ширини штрихів печатки у відтиску на фотографії. При цьому треба мати на увазі, що навіть у справжніх відтисках печаток та їх частинах, які знаходяться на фотографії, буває інколи істотна деформація від того, що сторінка документа та фотографія розташовані не в одній площині і внаслідок цього тиснення печатки на фотографії децю більше, ніж на сторінці документа. Виявляється при збільшенні у відбитому світлі;
- ушкодження поверхні бланка документа на ділянках зрізу фотографії. Виявляється при збільшенні у відбитому світлі;
- відсутність (повна чи часткова) на бланку документа друкарського тексту "Місце для фотографії", рамки рукописного тексту на контурі фотографії і зменшення (або збільшення) товщини паперу під фотографією. Виявляється в проникаючих променях світла (на просвіт).

3. ВИВЧЕННЯ ЗМІСТУ ПАСПОРТА

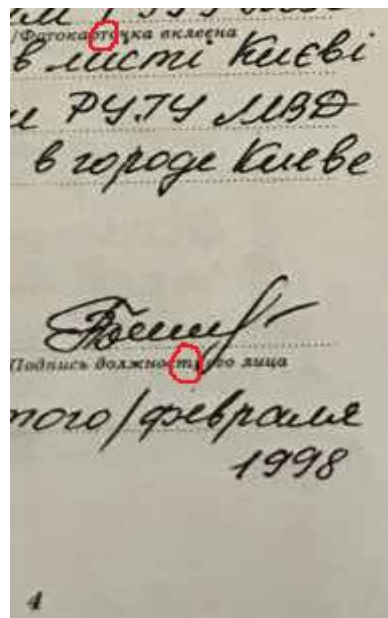
Порядком оформлення і видачі паспорта громадянина України, зареєстрованим МЮУ 02 липня 2012 р. за № 1089/21401, передбачено, що паспорт громадянина України видається територіальними підрозділами Державної міграційної служби України за місцем проживання громадянина; бездомним громадянам паспорти видаються також за місцем перебування.

Необхідно звертати увагу на текстову частину щодо відповідності стилю викладу такому документу, наявності граматичних помилок, помарок, відповідності змісту печаток і штампів тощо.

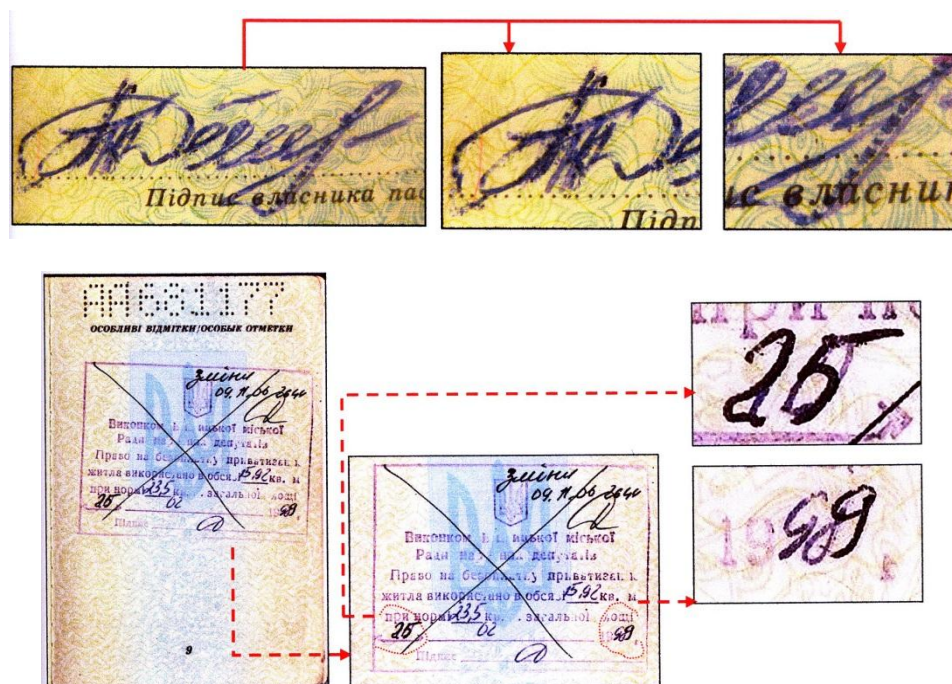
Заповнення здійснюється відповідно до поданих документів за допомогою комп'ютерного обладнання або від руки розбірливим почерком, без скорочень та виправлень. При цьому слід звернути увагу, що останнім часом (приблизно з 2009 року) використовується переважно друк за допомогою комп'ютерного обладнання, в той час як підроблені паспорти часто заповнюються від руки.

Оглядаючи підписи, відбитки штампів та записів, що зроблені на сторінках паспорта, звертаємо увагу на штрихи та цілісність захисної сітки.

Однйменні літери мають бути однакові на вигляд та розташовані симетрично у слові. Зокрема, невідповідність літер виявлено в підроблених паспортах високої якості (на 4 сторінці паспорта та на внутрішньому правому боці обкладинки надруковано прописну літеру «т» замість «т»).

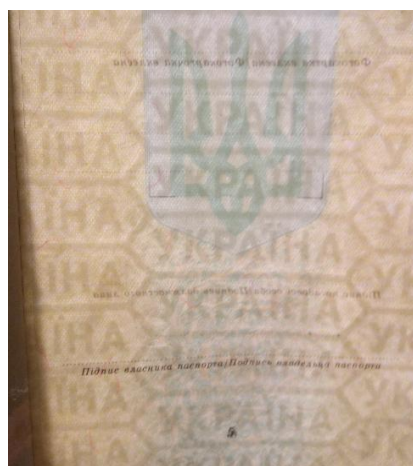

Наявність обведень, виправлень, здвоєжності штрихів та пошкодження захисної сітки, «кашлатання» паперу може свідчити про наявність підробки.

4. ОГЛЯД ПАСПОРТА НА ПРОСВІТ ТА ПІД РІЗНИМИ КУТАМИ ОСВІТЛЕННЯ

Перш за все необхідно звернути увагу на наявність водяних знаків. На всіх сторінках паспорта громадянина України повторюється слово «УКРАЇНА». Причому на напрямок написання на різних сторінках паспорту змінюється (на 1, 5, 9, 13 сторінках напис зроблено прямо, а на 3, 7, 11, 15 сторінках – у зворотньому напрямку). На практиці виявлено підробки, в яких водяні знаки розташовані в 1 напрямку.

Оглядаючи паспорт на просвіт та під різними кутами освітлення можна виявити сліди механічної підчистки тексту або витравлювання тексту.

Механічна підчистка тексту – вилучення рукописного, машинописного, друкарського тексту чи інших реквізитів документа з метою його підробки.

При цьому речовина, якою фарбують штрихи, механічним засобом видаляється з документа разом з верхнім шаром паперу різної товщини. Зробити це без порушень хоча б тоненького шару паперу неможливо, бо волокна поверхні паперу пофарбовані. Чим глибше пофарбований папір, тим товстіший його шар підлягає вилученню.

Механічна підчистка тексту виконується шляхом зіскоблювання або стирання його штрихів, для цього застосовуються ріжучі предмети (лезо бритви чи ножа, літографічні або звичайні голки), або шкільні ластиків різних сортів. При цьому способі підробки завжди залишаються сліди (які можна часто виявити навіть на дотик, легенько провівши подушечками пальців по тексту).

До основних ознак, за якими виявляється механічна підчистка тексту, відносяться:

- *зміна поверхневої обробки паперу. У місцях підчистки порушується зчеплення волокон (з'являється своєрідна ворсистість), тим самим зменшується або повністю виключається глянс (лиск) паперу. Для маскуванню такого дефекту місце підробки може бути розгладжено площиною нігтя, що призводить до появи в місці підчистки більшого блиску у порівнянні з природним блиском паперу, а це в свою чергу свідчить про механічну підчистку. Виявляється при розгляді ділянки підчистки в косих променях світла;*
- *зміна прозорості паперу. При написанні тексту чорнилом воно проникає в товщу паперу, тому, підчищуючи рукописний текст разом зі штрихами чорнила, усувається інколи чималий шар паперу. Унаслідок цього в місці підчистки товщина паперу зменшується і збільшується її прозорість. Виявляється в проникаючих променях світла;*
- *зміна міри проклейки паперу. У місцях підчистки порушується поверхнева обробка паперу, у тому числі і проклейка. При цьому відкриваються пори між волокнами, і у такому розпушеному стані папір стає гігроскопічним (добре вбирає вологу). При повторному нанесенні тексту чорнило в місцях підчистки розпливається в усіх напрямках. Легко виявляється при візуальному огляді (особливо за допомогою лупи).*
- *порушення малюнка фонові сітки. При підчистці разом з текстом неминуче виводиться частина фонові сітки,*

порушується її малюнок і на документі утворюється світла поверхня. Виявляється у відбитому світлі;

- залишки штрихів первинного тексту. При виконанні тексту чорнилом волокна фарбуються не тільки на поверхні, але й на достатньо великій глибині аркуша. Тому при підчистці тексту невелика частина фарбованих волокон нерідко залишається невиведеною. Такі залишки штрихів виведеного тексту у вигляді речовини, яка фарбує (чорнило), є ознакою підчистки. Виявляється при дослідженні документа у відбитому світлі із застосуванням лупи або мікроскопа. Мала кількість речовини, яка залишилась у віддалених штрихах і невидима навіть під мікроскопом, у ряді випадків має спроможність люмінесциувати під впливом збуджуючих промінів.

Вилучення тексту може бути здійснене шляхом його хімічного травлення (виведення чорнила, барв, що входять до його складу), знебарвлення під дією деяких препаратів. Речовина для травлення наноситься на всю ділянку паперу, яка зайнята текстом, або тільки на штрихи тексту, що виводиться. У деяких випадках документ цілком занурюють у розчин для травлення, при цьому стійка до дії подібного роду хімічних реактивів друкарська фарба не витравлюється.

До основних ознак, за якими можна встановити факт травлення тексту, відносяться:

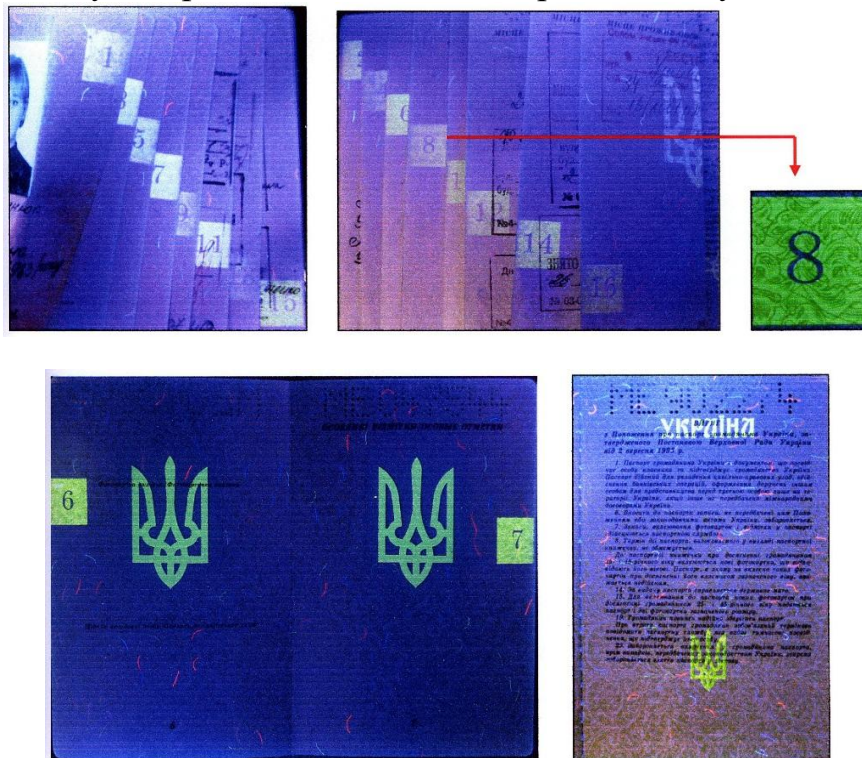
- зміна кольору і відтінку паперу. Одночасно з хімічними змінами барвника чорнила відбувається і часткова зміна структури деяких речовин, які входять до складу паперу, унаслідок чого на білому папері залишаються плями жовтого кольору, або плями більш світлого, ніж фон паперу, відтінку. Виявляється візуально у відбитому світлі;
- зменшення глянсу паперу. Унаслідок змочування паперу розчином для травлення з нього частково вимиваються наповнювачі, клеючі та інші речовини. Папір стає більш пористим, волокна його трохи піднімаються, що призводить до зменшення глянсу (лиску) і помітного підвищення шорсткості (матовості) поверхні паперу. Виявляється у відбитому світлі;
- зміна кольору захисної фонові сітки. Як правило, для нанесення фонових сіток використовуються барви, які під дією речовин для травлення змінюють свій колір чи знебарвлюються, або змиваються при впливі на них водних розчинів. Інколи до складу друкарської фарби чи самого паперу додають безколірні індикатори, що набувають інтенсивного забарвлення під дією кислот, променів та інших складових частин реактивів для травлення. Виявляється у відбитому світлі;

- розмивання і часткове знебарвлення чорнила нового тексту. При дії на поверхню паперу хімічними реактивами разом з вилученням чорнила початкового тексту порушується проклейка паперу. Інколи настільки сильно, що чорнило знов написаного тексту не тільки розчинюється, але і проникає на інший бік паперу. Крім того, при дуже інтенсивній обробці початкового тексту чорнило нового тексту під впливом речовин для травлення, які залишилися в папері, децю знебарвлюється. Виявляється у відбитому світлі.

5. ОГЛЯД ПАСПОРТА ПІД УЛЬТРАФІОЛЕТОВИМИ ПРОМЕНЯМИ

Можна перевіряти паспорт за допомогою ультрафіолетової лампи, що дозволить побачити нумерацію кожної сторінки, герби України на кожній сторінці, а на останній – на пис Україна, різнокольорові ниткоподібні рисочки в структурі паперу паспорта

При цьому будемо спостерігати свічення номерів сторінок, малого герба України та напису «Україна» на останній сторінці бланку.

В УФ-променях, як правило, відсутнє світіння ліній фонові сітки, різноманітних захисних малюнків, написів, а світиться сам папір (переважно блакитним кольором); також за наявності захисних малюнків можна побачити, що їх виконано неякісно, зі спрощеннями.

При ультрафіолетовому промінні добре видимі підроблені водяні знаки, а також нитка зшивання бланка документа, як правило, не люмінісцює під ультрафіолетовим промінням.

В світлі УФ-променів виявляється різниця в кольорі (відтінку) видимої люмінесценції клею на різних ділянках зрізу фотографії, яка виникає внаслідок її переклейки із застосуванням іншого сорту клею (неоднакового за складом з попереднім), що є ознакою заміни фотографії, яка скріплена з документом за допомогою клею.

Під впливом хімічних реактивів відбувається зміна складу речовин, які додаються в папір у процесі його виготовлення, що у більшості випадків викликає гасіння свічення паперу. Тому в місцях хімічного травлення тексту у світлі УФ-променів спостерігаються темні плями, що мають тим більший контраст з фоном, чим яскравіша люмінесценція паперу. У деяких випадках продукти взаємодії речовини, яка фарбує, та реактивів можуть мати власну люмінесценцію, відмінну за кольором та інтенсивністю від люмінесценції паперу.

Алгоритм огляду паспорта громадянина України (пам'ятка нотаріусу)

- 1.** Оглянути паспорт, перевірити відповідність його загальним вимогам: зовнішньому вигляду, розміру, структурі матеріалу.
- 2.** Візуально впевнитись у відсутності дефектів на сторінках паспорта: підчисток, потертостей, плям в місцях розташування тексту.
- 3.** Оглянути стрічку прошиття паспорта. Звернути увагу на акуратність проколів, їх однаковість, і непошкодженість нитки
- 4.** Оглянути перфорування серійного номері паспорта. Отвори мають бути чіткими та співпадати при їх огляді напроти світла
- 5.** Перевірити наявність фотографій, відповідність їх розміру та розташування, наявність на фотографіях та рельєфного відбитка печатки.
- 6.** Перевірити відсутність ознак переклеювання фотографії: ушкоджень поверхні бланка документа, незбігу тексту та зрушення між частинами відтиску печатки на фотографії і бланку документа.
- 7.** Перевірити відповідність органу видачі паспорта: компетенція органу видачі, територіальна відповідність реєстрації громадянина.
- 8.** Звертати увагу на відповідності змісту печаток і штампів.
- 9.** Перевірити текстову частину щодо відповідності стилю викладу. Однойменні літери мають бути однакові на вигляд та розташовані симетрично у слові. *Рекомендовано звертати особливу увагу на написання літери «т» на 4 сторінці паспорта та на внутрішньому правому боці обкладинки.*
- 10.** Оглянути паспорта на просвіт: звернути увагу на наявність водяних знаків та правильність їх розміщення; впевнитись у відсутності слідів механічної підчистки тексту або витравлювання тексту.
- 11.** За можливості перевіряти паспорт за допомогою ультрафіолетової лампи: оглянути нумерацію кожної сторінки, герби України на кожній сторінці і напис Україна на останній, різнокольорові ниткоподібні рисочки в структурі паперу паспорта.

**Голова Комісії Нотаріальної палати України
з аналітично-методичного
забезпечення нотаріальної діяльності**

Д.В. Кирилюк

**Методичні рекомендації розроблено
Нотаріальною палатою України за рахунок
членських внесків!!!**

**В кого є борг прохання обов'язково
погасити свою заборгованість!**

Нагадуємо, що членські внески до Нотаріальної палати України сплачуються нотаріусами України починаючи з **01 травня 2013 року:**

з 01.05.2013 р. по 30.11.2013 р. - 95,58 грн.

з 01.12.2013 р. по 31.08.2015 р. - 101,50 грн.

з 01.09.2015 р. по 30.04.2016 р. - 114,83 грн.

з 01.05.2016 р. по 30.09.2016 р. - 120,83 грн.

з 01.10.2016 р. по 31.12.2016 р. - 114,83 грн. (п.7.10 Статуту НПУ нової редакції)

**Реквізити для перерахування членських внесків
до Нотаріальної палати України:**

АТ «УКРЕКСІМБАНК» в м. Києві р/р 26003010085291

МФО 322313

Код ЄДРПОУ: 38684025